

консультацій стосовно практики застосування антикорупційного законодавства) у військових колективах, організовано проведення семінарів з виїздом до військових гарнізонів. До дисциплінарної відповідальності притягнуто 223 посадових осіб [5].

Таким чином, діяльність щодо запобігання корупції постійно проводиться органами державної влади. Однак рівень корупції в Україні залишається поки що високим. Адже за результатами проведеного Міжнародною фундацією виборчих систем (IFES) наприкінці 2013 року дослідження громадської думки, корупція вже входила до переліку найбільших проблем населення і викликала особливе занепокоєння у 47 відсотків громадян. За даними досліджень Індексу сприйняття корупції, що проводяться Transparency International, українці вважають свою державу однією з найбільш корумпованих у світі: у 2012 і 2013 роках держава займала 144 місце із 176 країн, в яких проводилися дослідження.

Однак, урахувавши новітні нормативно-правові акти, що прийняті у сфері запобігання корупції, пильна увага державних органів та посилення відповідальності за корупційні діяння мають знизити занадто високий рівень проявів корупції у всіх сферах взагалі, та у військовій зокрема. Подолання цього негативного явища складний, багатогранний процес. Із цього приводу є слушною думка Т.М. Міщенка про

те, що «найбільш результативним шляхом боротьби з організованою злочинністю з корупційними зв'язками є усунення передумов і причин, які сприяють її появі та процвітанню, основними з яких є економічні, позбавитися яких швидко й ефективно неможливо. Для цього потрібні серйозні економічні, політичні та інші реформи, які потребують значного часу й витрат» [2, с. 99]. Тому важливим є неухильне дотримання норм законодавства щодо подолання корупції в Україні та обов'язкове притягнення до встановленої відповідальності за корупційні діяння.

ЛІТЕРАТУРА

1. Титко А.В. Коррупционные правонарушения: административно-правовой аспект / А.В. Титко // Научный вестник Международного гуманитарного университета. Серия: «Юриспруденция». – 2014. – Вып. 9-2. – Том 1. – С. 135-138.
2. Міщенко Т.М. До питання правової природи корупції та організованої злочинності як складних і соціально небезпечних явищ / Т.М. Міщенко // Научный вестник Международного гуманитарного университета. Серия: «Юриспруденция». – 2014. – Вып. 9-2. – Том 1. – С. 98-100.
3. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 87. – Ст. 2474.
4. Коррупция: природа, проявление, противодействие. Монография / отв.ред. Т.Я. Хабриева. – М.: ИД «Юриспруденция», 2012. – 688 с.
5. Запобігання проявам корупції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/zapobigannya-proyavam-korupcii/>

УДК 35.078.3

ПРЕДМЕТ І МЕТОДИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Коваленко Л. П.,

доктор юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного права
та адміністративної діяльності
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, м. Харків

Анотація: Розглядається сутність інформаційного права, як галузі права. Також у статті аналізуються усі групи інформаційно-правових відносин, які складають предмет інформаційного права. На думку автора, класифікація інформаційно-правових відносин на групи, спростить їх вибір на практиці, дозволить правильно застосовувати нормативно-правові акти інформаційного права. Також автором статті досліджуються методи інформаційного права.

Ключові слова: інформаційне право, предмет інформаційного права, інформаційно-правові відносини, інформаційно-правова норма, імперативний метод правового регулювання, диспозитивний метод правового регулювання.

Аннотация: Рассматривается сущность информационного права, как отрасли права. Также в статье анализируются все группы информационно-правовых отношений, составляющих предмет информационного права. По мнению автора, классификация информационно-правовых отношений на группы, упростит их выбор на практике, позволит правильно применять нормативно-правовые акты информационного права. Также автором статьи исследуются методы информационного права.

Ключевые слова: информационное право, предмет информационного права, информационно-правовые отношения, информационно-правовая норма, императивный метод правового регулирования, диспозитивный метод правового регулирования.

Annotation: The article deals with the information law as a branch of law. The article also analyzed all of the information legal relations, are the subject of Information Law, which, in my opinion, will facilitate their choice, in practice, will correctly apply the regulations of information law.

Key words: information law, the subject of information law, information legal relations, information legal norm.

Предмет і метод правового регулювання слугують найвагомими підставами для поділу системи права на галузі. Кожна галузь права об'єднує правові норми, які регулюють якісно визначений вид суспільних відносин.

Для визначення кола відносин, що потребують інформаційно-правового врегулювання, слід виходити з такого.

1. Інформаційна діяльність здійснюється з метою «впорядкування» різноманітних інформаційних процесів, які відбуваються в суспільстві, відповідно до правил, закріплених у нормативно-правових актах. У свою чергу, призначенням інформаційної діяльності є виконання спеціально уповноваженими

органами створення, зберігання, отримання, розповсюдження інформації. Отже, інформаційна діяльність є формою зовнішнього прояву законодавчої, виконавчої, судової влади. Однак за змістом така діяльність не співпадає з інформаційною сферою, оскільки її здійснюють і за межами системи однієї групи органів. Так, функції інформаційної діяльності виконують керівники будь-яких державних (недержавних) органів, підприємств, установ, організацій щодо фізичних, юридичних осіб, службовців цих органів, персоналу підприємств, установ, організацій [4, с. 17].

Таким чином, *норми інформаційного права регулюють відносини, що виникають як у процесі реалізації інформаційної діяльності державних і недержавних підприємств, установ, організацій.*

2. В Україні інформаційні функції здійснюють не лише державні органи. Крім того, зазначені функції можуть надаватися і деяким іншим недержавним інституціям.

Отже, *предмет інформаційного права включає суспільні відносини, що виникають у зв'язку зі створенням, розповсюдженням, зберіганням недержавними суб'єктами.*

3. Таким чином, *зміст інформаційних відносин, що виникають у процесі діяльності органів місцевого самоврядування, однорідний із відносинами управління з боку держави, а тому перші потребують інформаційно-правового регулювання.*

4. Одним із видів юридичної відповідальності є інформаційна відповідальність. В Україні питання накладення стягнень за інформаційні правопорушення можуть розв'язуватися уповноваженими на те органами, а також судами (суддями). Останні, розглядаючи справи про інформаційні правопорушення, керуються нормами інформаційного та інформаційно-процесуального права.

Таким чином, *суспільні відносини, що виникають у зв'язку із судовим розглядом справ про інформаційні правопорушення, є також складником предмета інформаційного права.*

Для визначення предмета інформаційного права важливо зазначити, що діяльність органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, інших уповноважених суб'єктів і відносини, що виникають при цьому, мають велике значення для здійснення громадянами своїх прав і виконання обов'язків. У зв'язку з цим, у сучасних умовах, коли йдеться про запровадження справді демократичних відносин між владними структурами й громадянами, інформаційне право, з одного боку, покликано забезпечувати ефективну діяльність зазначених органів, а з іншого, – створювати умови для реалізації і захисту прав громадян від порушень з боку суб'єктів діяльності шляхом чіткого окреслення повноважень останніх і закріплення доступних механізмів протидії їх незаконній діяльності [3, с. 11].

Одним з інструментів, за допомогою якого здійснюється вплив на суб'єктів інформаційної діяльності, є інформаційне судочинство, яке передбачає перевірку судом діяльності суб'єктів влади у зв'язку з розв'язанням публічно-правових конфліктів за їх участю. Нині в наукових колах обговорюють питання щодо можливості визнання

відносин, обумовлених вирішенням зазначених конфліктів, складовою предмета інформаційного права. Погоджуємося із тим, що проблеми адміністративної юстиції нерозривно пов'язані із реформуванням інформаційного права, оскільки цей інститут відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні законності в публічному управлінні, створенні сприятливих умов для реалізації громадянами своїх прав у відносинах з представниками влади. Однак вбачаємо, що адміністративно-правова регламентація є непридатною для суспільних зв'язків, які супроводжують відправлення правосуддя, а тому такі зв'язки мають формувати самостійну процесуально-правову галузь [2, с. 7].

Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що **предмет інформаційного права складають суспільні відносини, які виникають з метою реалізації і захисту прав громадян, в інформаційній сфері, утворення нормальних умов для функціонування інформаційного суспільства.** Такі відносини пов'язані із: 1) інформаційною діяльністю органів виконавчої влади, інших державних і недержавних підприємств, установ, організацій; 2) інформаційними послугами; 3) забезпеченням безпеки у сфері інформації; 4) реалізацією юридичної відповідальності в галузі інформації.

Предмет інформаційного права охоплює широке коло відносин, зміст яких об'єктивно потребує правового врегулювання за допомогою специфічних методів.

Остання обставина дозволяє визначити інформаційне право як профільюючу галузь, яка разом із кримінальним і цивільним правом утворює юридичну основу, обов'язкову частину очолюваної конституційним правом системи.

До профільюючих галузей щільно примикають основні процесуальні – кримінально-процесуальне, цивільне процесуальне, а також адміністративно-процесуальне право, яке перебуває в стані формування. Наявність процесуальних галузей обумовлено необхідністю організації виконання норм відповідних профільюючих галузей.

Ряд галузей права відносяться до спеціальних, призначенням яких є забезпечення спеціалізованого правового режиму для окремого виду суспільних відносин (наприклад, трудове право, сімейне право, земельне право, фінансове право). І, нарешті, вирізняються комплексні галузі, які регламентують певне коло відносин. Їх правові приписи дещо відокремлені від норм профільюючих галузей (наприклад, банківське право, податкове право, авторське право).

Співвідношення інформаційного права з іншими галузями права обумовлено місцем кожної з них у правовій системі. Так, найтісніший зв'язок спостерігається між інформаційним і конституційним правом, оскільки останнє становить основу всіх галузей права, містить вихідні положення, на підставі та з урахуванням яких виникають інформаційно-правові норми [1, с. 21].

Інформаційне право та профільюючі галузі є рівнозначними, автономними центрами системи права, які, як правило, існують незалежно один від одного. Межі дії кримінального та інформаційного

права визначаються характером та спрямованістю заборон, встановлених їх нормами. Цивільне та інформаційне право на першій погляд регулюють схожі суспільні відносини майнового характеру, але в нормах кожної з галузей домінують ті чи інші елементи методу правового регулювання.

Питання співвідношення інформаційного права зі спеціальними галузями вирішується подібно до того, як воно розв'язано щодо права цивільного. Так, нормами трудового права врегульовано відносини між рівноправними суб'єктами (робітником та роботодавцем), які дійшли згоди щодо умов праці. Разом з тим, виникнення та припинення трудових відносин супроводжується виданням наказів, які за своєю природою односторонні управлінські акти. Особливо тісно взаємодіють норми інформаційного і трудового права при регулюванні відносин, обумовлених перебуванням осіб на державній службі.

Найскладніше провести межі між інформаційним правом і комплексними галузями. Наприклад, механізм співвідношення інформаційного і податкового права такий, що більшу частину відносин, які формують предмет останнього, врегульовано нормами інформаційного права за допомогою притаманних йому правових засобів. Розглядаючи питання про місце інформаційного права в системі права, слід зазначити таке. Інформаційне право активно використовує основні положення теорії держави й права, взаємодіє з такими галузями права як конституційне право, адміністративне право, фінансове право, кримінальне право, цивільне право, трудове право, міжнародне право та іншими галузями права.

Найбільше тісно інформаційне право взаємодіє з конституційним правом. Будучи провідною галуззю українського права, конституційне право закріплює основні права й свободи особи, у тому числі й інформаційні права й свободи (права й свободи в інформаційній сфері), регламентує створення таких найважливіших інформаційних об'єктів, як конституційні закони.

Істотний зв'язок простежується із цивільним правом, насамперед, при регулюванні майнових відносин й особистих немайнових відносин із приводу інформації й інформаційних об'єктів в інформаційній сфері.

Інформаційне право також активно використовує методи адміністративного права, в першу чергу, при регулюванні відносин, що виникають при здійсненні органами державної влади й місцевого самоврядування обов'язків щодо надання громадянам інформації, щодо формування інформаційних ресурсів широкому колу громадян.

З іншого боку, інформаційно-правові норми «проникають» практично в усі галузі права при регулюванні ними відносин, що виникають при створенні, перетворенні й споживанні інформації. Це відбувається завдяки тому факту, що інформація є невід'ємною складовою частиною діяльності людини, а тому правові відносини щодо створення, перетворення й споживання інформації у будь-яких галузях і напрямках діяльності підпадають під закономірності правового регулювання інформаційного права.

Метод інформаційного права, тобто спосіб впливу норм цієї галузі на суспільні відносини, можна охарактеризувати, з'ясувавши такі обставини: 1) яке правове положення займає кожен з учасників відносин, урегульованих інформаційно-правовими нормами; 2) на підставі яких юридичних фактів виникають, змінюються, припиняються інформаційно-правові відносини; 3) як визначають і захищають права та обов'язки суб'єктів зазначених відносин.

Учасниками суспільних відносин, що становлять предмет інформаційного права, здебільшого є суб'єкти, що перебувають у стані влади й підпорядкування. Адже у таких відносинах з одного боку наділений владними повноваженнями орган виконавчої влади, місцевого самоврядування, інший уповноважений суб'єкт, а з іншого, – громадянин або суб'єкт господарювання, які, безумовно, мають певні нормативно закріплені права, втім ці права не дозволяють їм ігнорувати законні вимоги іншої сторони.

Роль юридичних фактів, на підставі яких виникають, змінюються, припиняються інформаційно-правові відносини, найчастіше відіграють правові акти управління, які приймають органи виконавчої влади, місцевого самоврядування, інші уповноважені суб'єкти в односторонньому порядку й містять приписи, обов'язкові для виконання, а іноді й забезпечені примусовою силою держави.

Права та обов'язки учасників суспільних відносин, що складають предмет інформаційного права, визначаються нормативними актами і не можуть змінюватися на їх розсуд.

Норми інформаційного права фіксують різні способи захисту прав громадян – від захисту персональних даних до звернення до суду. Це, безперечно, ознака нового інформаційного права, яке має за мету гарантування прав людини й встановлення цивілізованого паритету між інтересами особи і держави.

На підставі наведеного можна зробити висновок, що *метод інформаційного права ґрунтується на відносинах субординації між учасниками суспільних відносин, а це є ознакою так званого імперативного методу регулювання (або методу владних приписів)*.

Ураховуючи різноманітність відносин, що складають предмет інформаційного права, в літературі звертається увага на наявність різних форм вияву імперативного методу зазначеної галузі права. Так, перша форма вияву стосується регулювання управлінських відносин між прямо підпорядкованими органами й посадовими особами. У такому випадку нормами фіксується обов'язок підпорядкованого органу (особи) виконувати розпорядження вищого органу (особи).

Інша форма вияву імперативного методу переважно властива відносинам, що виникають між органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, іншими уповноваженими суб'єктами та громадянами і юридичними особами. Такі відносини регламентовано нормами, що закріплюють гарантоване право фізичних і юридичних осіб вимагати від представників влади належного виконання управлінських функцій,

оскільки діяльність останніх відіграє важливу роль у процесі реалізації цими особами своїх прав. Зазначеному праву кореспондує обов'язок суб'єктів управління неухильно виконувати законні вимоги громадян та юридичних осіб.

Отже, остання форма вияву імперативного методу інформаційного права свідчить про якісно новий зміст відносин між державною і особою, який характеризується, по-перше, наявністю рівних прав щодо вимагання належної поведінки з обох сторін і, по-друге, реальних можливостей громадян щодо юридичного захисту своїх прав у разі їх порушення.

У більшості випадків відносини, що становлять предмет інформаційного права, вимагають регламентації за допомогою засобів імперативного методу, оскільки виникають такі відносини, як правило, у зв'язку зі здійсненням державного управління. Однак поряд із засобами імперативного методу в адміністративному праві можуть застосовуватися й засоби диспозитивного методу регулювання. Нагадаємо, що диспозитивний метод побудований на координації цілей та інтересів учасників суспільних відносин, їх рівності. Тому найчастіше засоби останнього використовуються півапроджд час регламентації так званих горизонтальних інформаційно-правових відносин, що виникають між представниками влади й спрямовані на координацію їх зусиль для досягнення спільних результатів інформаційної діяльності. Так, наприклад, ст. 35 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» від 9 квітня 1999 р. передбачено, що для здійснення спільних програм

місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування можуть укладати договори, створювати спільні органи й організації. Наведене законодавче положення фіксує право органів, уповноважених на здійснення управлінських функцій і не підпорядкованих один одному, самостійно й добровільно з метою досягнення взаємовигідних результатів укладати певні угоди, створювати спільні органи та організації.

Підсумовуючи викладене можна стверджувати, що **під методом інформаційного права слід розуміти сукупність зафіксованих у нормах цієї галузі прийомів (засобів) впливу на суспільні відносини, що складають її предмет, застосування яких дозволяє створити належні умови для реалізації і захисту прав громадян, в інформаційній сфері нормального функціонування інформаційного суспільства.**

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранов О. А. Інформаційне право України: стан, проблеми, перспективи : підручник / О. А. Баранов. – К. : Софт Прес, 2005. – 316 с.
2. Бачило И. Л. Информационное право. Роль и место в системе права Российской Федерации / И. Л. Бачило // Государство и право. – 2001. – № 2. – С. 14.
3. Венгеров А. Б. Право и информационное обеспечение АСУ / А. Б. Венгеров // Советское государство и право. – 1972. – № 8. – С. 121.
4. Демкова М. С. Електронне урядування – шлях до ефективності та прозорості державного управління / М. С. Демкова // Інформаційне суспільство. Шлях України // Бібліотека інформаційного суспільства. – К. : Відродження та ПРООН, 2004. – С. 135–142.

УДК 342.95:351.95

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Кім К. В.,

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри державно-правових дисциплін
юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

Анотація: У статті охарактеризовано явище корупції, його вплив на систему державного управління; досліджено конфлікт інтересів на державній службі як різновид посадових зловживань.

Ключові слова: державна служба, державне управління, державна політика, конфлікт інтересів, корупція.

Аннотация: В статье охарактеризовано явление коррупции, ее влияние на систему государственного управления; исследован конфликт интересов на государственной службе как разновидность должностных злоупотреблений.

Ключевые слова: государственная служба, государственное управление, государственная политика, конфликт интересов, коррупция.

Annotation: This article describes the phenomenon of corruption, its impact on the system of government; investigated a conflict of interest in public service as a kind of malfeasance.

Key words: public service, public administration, public policy, conflict of interest and corruption.

Становлення незалежної України пов'язано з розвитком багатьох інститутів українського суспільства, одним з яких є інститут державної служби. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про державну службу» від 17.11.2011 року [1] під нею необхідно розуміти професійну діяльність осіб, які обіймають посади в державних органах та їх апараті

щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержують заробітну плату за рахунок державних коштів.

Державна служба є особливим суспільним інститутом, що наділений функціями з підготовки та реалізації суспільно значимих рішень, через реалізацію яких здійснюється державна політика. Одним із головних принципів державної служби є реалізація і захист прав та свобод людини і громадянина. Відсутність реалізації цього принципу